

A NEMZETI MUZEUM jubiláló hírlaposztályában, ahol hatvanezer kötet ujságot őriznek

Ugrásszerűen emelkedett a látogatók száma

Ötven éves jubileumát üli a Nemzeti Múzeum hírlaposztálya s ez az öt évtized valóban küzdelmes, hányatott korszaka volt az Országos Hírlapkönyvtárnak. Ez előtt ötven esztendővel indították meg Trefort Ágoston kultuszminiszter kezdeményezésére a munkálatokat, hogy megőrizték a magyarországi sajtótermékeket, az Országos Hírlapkönyvtár felállításával. Hatalmas termekben őrzik a hírlapokat. Itt van az első magyar nyelven megjelent hírlap, a „Magyar Hirmondó”, amelyet 1780-ban alapított Ráth Mátyás.

AZ ELSŐ MAGYAR LAP

Vaskos fóliás ez, lapjai megsárgultak, betűi megkoptak. A Magyar Hirmondó első oldalán a következő olvashatjuk:

„Felséges tsászárné és apostoli királyasszonyunknak engedelmével
a Magyar Hirmondó
Boldogasszony havának első napján
szombaton költ.

a Magyar Hirmondó 1780-ik esztendőben.
Az első magyarnyelvű hírlap első mondata így hangzik:

„Szokásos a híróknak, hogy az új esztendőn holmi köszöntésekkel kezdjék el a leveleket. Ezt a szokást a Magyar Hirmondó talán nem fogja mindenkor követni: mivel a felettébb való hivalkodást nem kedveli a mostani világ.”

Lapozgatunk a régi kötetben, böngésszük eltűnt világ híreit.

Ilyen cím olvasható: „A világnak mostani állapota”

Háborúktól kezdve minden esemény fölkelhető az elsárgult lapokon. Egyik helyütt azt olvassuk, hogy „Trencsén vármegyében Zay-Ugróc körül különbféle szép márvány és Agát kő találtak.” Majd másutt: „Nagy fergeteg vala Morvaországban.” Másik cikk címe: „Amerikában történt kadidolgok”.

Ugyancsak vaskos kötet a második legrégibb magyar ujság a Magyar Kurír, amelynek címlapján ez olvasható: „Indult Szeredán Bécsből jan. 1787”.

Az ujság első sora ez: „Jól fölnyissátok szemeteket”.

Őrzik az első hírlapi illusztrációt is, amely 1790-ben jelent meg a „Hadi és más nevezetes történetek” című lapban. A kép Nándorfehérvár ostromát ábrázolja.

A jubiláló Országos Hírlapkönyvtár multjához tartozik a helytartótanácsnak 1804-ben kelt intézkedése, amellyel elrendelte, hogy minden sajtóterméket be kell szolgáltatni. A hatvanas években olyan nagy mennyiségben gyűltek össze a hírlapok, hogy sem elhelyezésükről, sem konzerválásukról nem tudtak megfelelően gondoskodni. Eötvös József és Szinnyey József voltak azok, akik erőteljes akciót kezdtek a Hírlapkönyvtár érdekében, cikkeik egy-egy jáskiáltás volt a hetilapok megmentése érdekében. Trefort Ágost, aki maga is jelentős hírlapírói multra tekinthetett vissza, fölismerte Szinnyey József cikkeinek a súlyát és elrendelte, hogy a Nemzeti Múzeumban állíttassék fel az Országos Hírlapkönyvtár.

Nehéz munka volt ez, hiszen a fölgyűlt anyag jó részét pincehelyiségben kellett elhelyezni, de meg volt az eredmény, 1889-ben a korábbi 27.622 hírlappal szemben már 67.156 hírlapot szolgáltatottak be.

KÖNYVTÁR ISTALLÓBAN

Az anyag egyre gyűlt, mindinkább elviselhetetlenné vált a helyhiány. 1919. elején kénytelenek voltak a Festetics-palota istállójában elhelyezni a felgyülemlett anyagot. 1927-ben aztán elhelyezték végre a hírlaptárt egy modern vasállványos teremben, ahol körben futó folyosók voltak.

Hogy milyen rohamos tempóban növekedett a Hírlapkönyvtárban a kötetek száma, mi sem mutatja jobban, mint hogy míg Szinnyey a nyolevanas évek végén 8789 kötetet mutat ki, addig 1902-ben több mint 20.000 kötetet őriznek, míg ma 60.000 kötet körül tartunk, vagyis negyvenöt év alatt az Országos Hírlapkönyvtár anyaga meghatszorosódott.

Természetesen az ország megcsonkításával nagy változás állott be, mert amíg 1917-ben 83.181 hírlapot szolgáltatottak be a Múzeumnak, addig 1920-ban már csak 20.557-et. Később azonban sikerült kiépíteni az összeköttetést és most már a megszállt területi magyar lapok nagyrésze, sőt a cseh-szlovákiai és romániai sajtó néhány vezető lapja is rendszeresen megérkezik.

Sok érdekes hírlapot szerzett meg a könyvtár. Így megvette például az Európa című Bécsben, a magyar származású Rose-

mann István szerkesztésében megjelent latin ujság két évfolyamát. Továbbá Pethe Ferenc szerkesztésében megjelent Magyar Ujság 1796. évi teljes folyamát.

Természetesen nagy probléma volt, hogyan kezeljék a kevésbé keresett ujságokat, mi legyen ezeknek a sorsa.

Ezt az anyagot úgy hívják: „bekötésre nem érdemes”.

Hóman Bálint az akkori könyvtár-igazgató 1923-ban úgy rendelkezett, hogy ezeket a lapokat két kemény kartonlap közé kell szorítani, összekötözni, sarokcumkiével ellátni, ezáltal ezek a hírlapkötetek már kezelhetők. Ezzel a módszerrel néhány év alatt hétezer kötet hírlapot dolgoztak fel.

Beszélggettünk az ötvenéves hírlaposztályról Rédey Tivadarral, a Hírlapkönyvtár igazgatójával, aki érdeklődésünkre a következőket mondotta:

— A Hírlapkönyvtár első félszázadának

a történetét most állította össze gondos munkával a hírlaposztály könyvtárnoka Goriupp Alisz. A hírlaposztály látogatóságával nagyon meg vagyok elégedve. Ma már különböző okok miatt keresi fel a közönség a régi hírlapokat. Így például látunk jogászokat, ügyvédeket, akik peres ügyek miatt kénytelenek kikeresni a hírlapokat, s látunk olyanokat, akik anyagot gyűjtenek doktori értekezésük témájához. Egy biztos, hogy amióta a történelmi irásnál a szellemtörténeti irány diadalmaskodik, amely megkívánja a kor háttérének történeti megfestését, mindinkább többen kénytelenek igénybe venni a régi hírlapokat. Tudósok, politikusok, ha nem is rendszeresen járnak, de sűrűn megfordulnak nálunk.

— Ami a könyvtár látogatottságát illeti, ugrásszerűen emelkedett az olvasók száma. 1891-ben 1821 olvasó használt 3788 kötetet. 1897-ben 1717 olvasó 4035 kötetet. 1920. és 1929. között 4, és 7000 között váltakozik a kötetek száma. Hogy milyen ugrásszerűen emelkedik az olvasók száma, arra bizonyíték a következő kimutatás: 1931-ben 5400 olvasó használt 16.492 kötetet, 1932-ben 5769 olvasó használt 20.308 kötetet, 1933-ban 6916 olvasó használt 23.691 kötetet.

Ezekben a számokban nincsenek benne a könyvtári elhelyezésű folyóiratok.

(d. m.)